

Francofonia românească, încotro?

Sanda-Maria Ardeleanu

În martie 2010, sărbătoarea Francofoniei în întreaga lume este pusă sub semnul aniversării a 40 de ani de existență a Organizației Internaționale a Francofoniei (OIF). Pentru aceasta, ca în fiecare an, de altfel, Abdou Diouf, Secretarul General al OIF, a propus ca tema generală de dezbateri: "Préparer la Francophonie de demain" ("Să pregătim Francofonia de mâine").

În opinia noastră, pentru noi, românii, să te gândești la ce va deveni Francofonia, ca mișcare culturală, socială și politică ce pornește de la ideea cultivării limbii franceze ca limbă de comunicare în plan internațional, înseamnă, mai întâi, să recunoști parcursul acestei limbi în spațiul românesc, mai apoi să continui să cultivi limba franceză în contextul relațiilor economice, sociale și culturale cu statele membre ale lumii francofone, în fine, să crezi în plurilingvismul european ca unică șansă de dezvoltare a entităților care formează Noua Europa. Și toate acestea se pot întâmpla pentru că mișcarea francofonă promovează acele valori umane ce conduc la toleranță, solidaritate, respectul și dezvoltarea identității naționale, diversitatea și varietatea culturilor și tradițiilor în interiorul spațiului francofon, în întreaga lume.

"Istoria României a devenit modernă atunci când românii au descoperit Franța și Revoluția franceză", spunea Nicolae Manolescu, Ambasadorul țării noastre la UNESCO. În secolul al XVIII-lea, odată cu traducerea lui Voltaire sau Fénelon în limba romană, franceza a devenit limba diplomatică, primul Consulat francez fiind înființat la București în 1795, sub conducerea lui Emile Gaudin. La numai un an distanță, la Iași, apare cel de-al doilea consulat, dar și primul ziar în limba franceză "Le Courier de Moldavie". Paul Morand, în cartea sa *Bucarest*, avea să spună, la începutul secolului XX, că independența română s-a născut din naveta pe care românii o făceau între Paris și București ("De ces navettes entre Paris et Bucarest este née l'indépendance roumaine").

În 1838, profesorul Jean-Alexandre Vaillant publică primul dicționar francez-român. Franceza începe să fie predată în majoritatea școlilor din București și Iași, iar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, franceza devine obligatorie în toate școlile românești. Apar primele ziare în limba franceză: "La Voix de la Roumanie" (tr: "Vocea României"), "Le

Moniteur Roumain", „Le Journal de Bucarest”. Aproape toți scriitorii generației 1848 au început prin a scrie în franceză: Alecsandri, Russo, Kogălniceanu. Odobescu și Hasdeu la începutul secolului XX își făceau corespondența privată în limba franceză.

Istoricii francezi Jules Michelet și Edgar Quinet susțin independența statului român obținută în 1877. Prima constituție se inspiră profund din modelul francez. Este „epoca de aur” a Francofoniei în România. Toate domeniile vieții românești sunt puternic influențate de cultura franceză.

La Paris, o întreagă elită românească scrie, publică și animă saloanele literare: prințesa Marthe Bibesco, Hélène Văcărescu, Regina Maria (1938, „*Histoire de Ma Vie*”, publicată la Plon); Tristan Tzara inventează Dadaismul; Panait Istrati, Cioran, Eliade și Ionesco, viitori parizieni, își fac studiile în România, iar Institutul francez din București devine cea mai importantă misiune culturală franceză în străinătate.

De altfel, este imposibil să separi literatura romană de influența franceză: Tudor Arghezi, Baudelaire al nostru, Benjamin Fondane, Ilarie Voronca, Gelu Naum, Gherasim Luca, Ion Minculescu, cu toții au avut un puternic filon francez al creațiilor literare, ceea ce îi face să aparțină, în egală măsură, celor două culturi. Să nu uităm că George Călinescu, în „*La Découverte de l'Occident*”, spune că limba romană literară a fost fondată pe baza limbii franceză, la începutul secolului al XIX-lea.

Limba Franceză a contribuit într-o măsură covârșitoare la modernizarea limbii române. Așa se face că 15-20% din cuvintele de bază ale limbii române provin din franceză. Limbă franceză a avut, pentru limba romană, atât un rol de *limbă de tranzit*, multe cuvinte din alte limbi intrând în română grație francezei, cât și unul de *limbă de rezistență*. În perioada comunistă, cartea franceză era bine ascunsă, ca o adevărată comoară, în multe biblioteci de români. În Basarabia, românii au cunoscut alfabetul latin mai întâi prin intermediul limbii franceze.

De aici caracterul *literar, artistic, "aspectul uman"* pe care franceza îl îmbracă în spațiul românesc, aerul său de familie", cum spunea Theodor Baconski, fost Ambasador în România la Paris. În 1989, o lume întreagă descoperă în România o francofonie și o

francofilie miraculos de bine conservate, cărora președintele francez Francois Mitterand le aduce un omagiu în 1991.

Cu prilejul Sommet-ului Francofoniei de la București (septembrie 2006), s-a prezentat locul pe care îl are astăzi Francofonia în România: 24 de universități membre ale Asociației Universităților Francofone (AUF); 40.000 de studenți care studiază franceza; 14.000 profesori de limbă franceză; adică, 88% dintre tinerii români învață franceza cel puțin 4 ani.

Președintele Traian Băsescu spunea, cu această ocazie, că „este foarte greu să scoți România din realitatea sa francofonă”, vorbind și despre necesitatea creării unei universități francofone. La fel, Nicolae Titulescu, Fondatorul Societății Națiunilor, spunea la mijloc de secol XX că „atunci când este vorba de România și Franța e greu să separi sentimentul de rațiune” (“Quand il s'agit de la Roumanie et de la France il est difficile de separer le coeur de la raison”). Astăzi, dincolo de *Francofonia statistică, istorică, literară sau artistică*, România cultivă *francofonia economică*, prin miile de companii franceze, belgiene, elvețiene sau canadiene implatate în toată țara. Este timpul ca România să redescopere un alt important palier al Francofoniei: Africa, un continent cu care avem relații solide.

Francofonia joacă, în continuare, un imens rol în modernizarea statului român. Modelul francez este unul nou, atât în domeniul educației, cât și cel juridic, iar statele lumii francofone reprezintă importanți parteneri în toate domeniile vieții sociale, economice, culturale, politice. În aceeași măsură, *francofonia românească* trebuie să ne întărească rădăcinile culturale și istoria, ea reprezentând una din șansele noastre în stabilirea unei relații mai bogate și mai puternice cu trecutul nostru comun.